

Monumentnummer*: 514108

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 21 februari 2000
Kadaster deel/nr 82667/130

Woonplaats* Sneek
Gemeente* Súdwest-Fryslân
Provincie* Fryslân

Locatiennaam Ysbrechtum
Locatieomschrijving Stadsrondweg Noord

Kadastrale gemeente* Sneek
Sectie* H
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 570

Omschrijving**

Inleiding

De AMERIKAANSE WINDMOTOR is een markant herkenningspunt in het open gebied tussen Ysbrechtum en de noordelijke rondweg rond Sneek. De naar Amerikaans model ontworpen windmolen van het type "Record, nr 14", is in Nederland vervaardigd- en begin 20e eeuw ontworpen door de Gebr. Bakker te IJlst. De molen werd begin jaren dertig gebouwd op de plaats van een afgebroken traditionele windmolen. Deze molen is als uitzondering bij windmotoren van deze afmetingen uitgerust met 12 in plaats van 16 wiekbladen.

Omschrijving

De toren staat in een uit beton opgetrokken funderingsbak, voorzien van houten deksels. In de funderingsbak is een stalen waaierpomp aangebracht, voorzien van een houten opleiderpijp met een houten terugslagklep. Aan de polderzijde is een stalen kroosrek aangebracht. De molen bemaalt het voormalige bemalingsgebied "Ysbrechtum" en maalt uit op de Franekervaart (Friese boezem). De stalen toren heeft een ladder en een achtkantige stelling bestaande uit stalen liggers, een houten dek en een stalen hekwerk. Aan de bovenzijde van de toren is een gietstalen motorlichaam aangebracht. Het twaalf gegalvaniseerde stalen bladen tellende windrad heeft een diameter van vier meter. Het rad bestaat uit zes straalarmen waartussen segmenten, met ieder twee

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bladen, verbonden door twee ringen, zijn aangebracht. De molen is voorzien van één vaan voor de zelfregeling naar de windrichting. De zelfregeling naar windsterkte gebeurt doordat bij toenemende omloopsnelheid de optredende tanddruk-reactiekracht van het windrad groter wordt dan de spanning van de schroefveer van de vaan; de molen zal zich hierbij krimpnd uit de wind draaien. De bovenas van de molen is voorzien van een vanginstallatie die automatisch in werking treedt bij het uit de wind draaien van de molen. De molen is voorzien van een gietstalen gaande werk en stalen spillen. De waaierpomp wordt hierbij direct aangedreven door de verticale spil. Aan de onderzijde van de toren is een kastje bevestigd voor het onderbrengen van smeermiddelen. Op de toren is een emailen bordje aangebracht met hierop de tekst: 'Gebr. Bakker IJlst Poldergemalen'.

Waardering

De zogenaamde Amerikaanse windmotor uit de eerste helft van de 20e eeuw is van algemeen cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- voor de geschiedenis van de industriële archeologie van Nederland, in het bijzonder van die der in Nederland ontworpen en gebouwde windmotoren;
- voor de ontwikkeling van de vroeg-20e-eeuwse Nederlandse bemalingstechniek met gebruikmaking van Amerikaanse modellen windmolens;
- als voorbeeld voor de overgang van de bemaling van kleine bemalingsgebieden door traditionele windmolens naar die door "moderne" Amerikaanse windmotoren;
- als voorbeeld voor de overgangsfase tussen windmolenbemaling en motorbemaling;
- vanwege zijn rol in het ontstaan van de bemalingsgeschiedenis van het bemalingsgebied "Ysbrechtum" van het voormalige Waterschap "Nijland c.a." en later het waterschap "Marne-Middelsee";
- vanwege zijn landschappelijke betekenis als markant herkenningspunt in het gebied tussen Ysbrechtum en Sneek.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie- en poldermolen

Functie

Boezemmolen(TFU)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument